

4. OBVEZE IZ PROGRAMA PROSTORNOG UREĐENJA DRŽAVE I OCJENA POSTOJEĆIH PROSTORNIH PLANOVA

4.1. OBVEZE IZ PROGRAMA PROSTORNOG UREĐENJA DRŽAVE

4.1.1. Osnovna načela i ciljevi prostornog uređenja

Osnovna načela i ciljevi prostornog uređenja Države i Županije zadani su već Ustavom Republike Hrvatske i Zakonom o prostornom uređenju. Strategijom su načela i ciljevi konkretizirani i razrađeni, te su određene osnove za usklađivanje i usmjeravanje prostornog razvoja i organizaciju prostora Države.

Programom su utvrđene mjere i aktivnosti za provođenje Strategije, a pobliže su određeni načela i ciljevi razvoja u prostoru, kriteriji i smjernice za uređenje prostornih i drugih cjelina, te predloženi prioriteti za ostvarivanje ciljeva.

Prostornim planom Županije, Programom utvrđeno treba operacionalizirati (po mogućnosti nedvojbeno utvrditi), te na temelju zadanih načela definirati elemente prostornog uređenja regionalnog značaja (poštivajući zadanu prostorno-razvojnu strukturu Države), uvjete i smjernice za izradu i donošenje planova užeg područja (nižeg reda).

Temeljne obveze iz Programa prostornog uređenja Republike Hrvatske koje treba posebno respektirati u Prostornom planu Bjelovarsko-bilogorske županije prikazane su za svaku tematsku cjelinu posebno.

4.1.2. Stanovništvo i demografske promjene

Planom treba osigurati potrebne prostorne uvjete za provođenje poticajnih mjera populacijske politike definiranih Strategijom, a podržanih zakonima i nacionalnim programima, te konkretiziranih i operacionaliziranih na županijskoj razini. Posebnu pažnju treba posvetiti depopulacijskim područjima, migracijskoj politici i područjima s izraženim posljedicama Domovinskog rata.

4.1.3. Sustav naselja

Planom treba razraditi novi sustav središnjih naselja do razine lokalnih i inicijalnih središta razvoja, kao jedan od temeljnih elemenata organizacije prostora Županije (i populacijske politike) i preduvjeta za policentrični razvitak Županije. Posebnu pažnju treba posvetiti ruralnim područjima i područjima s izraženim posljedicama Domovinskog rata.

Pri tome treba:

- Bjelovar osposobljavati za stvarnu ulogu većeg regionalnog središta (ali kroz kontrolirani i usmjeravani razvitak, kako bi njegov optimalni razvoj bio u skladu sa položajem u ukupnom urbanom sustavu Hrvatske, a da opet ne poremeti hijerarhiju naselja i migracijske tokove sjevernog i središnjeg dijela Županije),
- jačati ulogu Daruvara (manjeg regionalnog središta) razvijanjem primjerenih središnjih funkcija i gospodarskih djelatnosti kako bi prerastao u regionalno središte i na taj način se potvrdio kao nositelj urbanizacije i stvarno središte razvoja južnog dijela Županije,
- poticati razvoj Garešnice, Grubišnog Polja i Čazme koji bi trebali postati nositelji svekolikog razvitka svojih gravitacijskih područja,
- uspostaviti i jačati mrežu većih i manjih lokalnih središta (i inicijalnih), pri čemu treba uočiti potrebu prerastanja pojedinih manjih u veća lokalna središta,

- revitalizaciju ostalih manjih naselja planirati i provoditi stupnjevano, a naseljima koja će u budućnosti ostati bez stalnog stanovništva iznaći novu funkciju (sekundarno stanovanje, intenzivna poljoprivreda, seoski turizam, rekreacija,...).

Planom treba utvrditi tipologiju gradova i naselja, te odrediti osnovne elemente konsolidacije prostora naselja po tipovima (prvenstveno optimalnim komunalnim opremanjem naselja i revitalizacijom, rekonstrukcijom i sanacijom postojećeg građevinskog fonda te sprečavanjem daljnjeg neopravdanog širenja građevinskih područja).

4.1.4. Objekti javnog standarda

Društvene djelatnosti trebaju se razvijati sukladno strategijskim ciljevima, odnosno temeljnom cilju "postizanja održivog (trajnog, obzirnog, postojanog) razvoja koji će koristiti sadašnji prostor i okoliš tako da ne dođe do njegova nepovratnog uništenja..."

Razvitak društvenih djelatnosti, kao skupine središnjih uslužnih funkcija, slijedit će razvitak i razmještaj njihovih korisnika, i time podizati i poboljšavati standard i kvalitetu života stanovništva koje ih koristi. Društvene djelatnosti razvijaju se u skladu s predviđenim društveno-gospodarskim i demografskim razvitkom, te politikom usklađenog regionalnog i policentričnog razvitka.

Sistematizacija svojstvenih središnjih uslužnih funkcija temeljni skupina društvenih djelatnosti treba biti u skladu s posebnim planovima razvitka i prema donesenim odgovarajućim standardima za svaku pojedinu skupinu ili podskupinu, odnosno instituciju, uključujući stvarnu veličinu i potrebe njihovoga gravitacijskog područja (zbog homogeniziranosti prostora predviđa se ekonomičniji, racionalniji i funkcionalniji razvitak, dimenzioniranje, razmještaj i struktura ove skupine središnjih uslužnih funkcija). Sistematizacija, razvitak i hijerarhijsko ustrojstvo društvenih djelatnosti treba se razvijati u uskoj svezi s razinom razmatranja razvitka sustava središnjih naselja u Republici Hrvatskoj, jer one utječu na razvijanje sustava središnjih naselja, a i institucije društvenih djelatnosti razvijaju se većinom u okviru naselja.

Na temelju prirodnih, gospodarskih, društvenih i kulturnih polazišta i prihvaćenih strateških ciljeva u prostoru, utvrđuju se mjere i aktivnosti za provođenje strategije razvitka društvenih djelatnosti u svezi s njihovim glavnim obilježjima i svojstvima:

Odgoj i obrazovanje

- Izraditi kritičke raščlambe postojeće mreže ustanova za odgoj i obrazovanje i izraditi novu mrežu koja će biti u funkciji demografskog "pokrivanja" i demografskog razvoja svih prostora, poglavito nedovoljno naseljenih područja.
- Programirati i organizirati odgoj i obrazovanje djece za iskorištavanje raspoloživih prirodnih prednosti prostora Republike Hrvatske, uz istovremeno očuvanje zaštićenih područja prirode, spomenika kulture, morske obale, šuma, obradivih površina, pitke vode i drugog.
- Preispitati ustrojstvo i mrežu visokih učilišta u svrhu da svakom stanovniku bude dostupno visokoškolsko obrazovanje i znanstveno stvaralaštvo pod jednakim uvjetima.

Zdravstvo i socijalna skrb

- Mrežu zdravstvenih djelatnosti temeljiti na planiranoj reformi i uvođenju tržišnih zakonitosti u zdravstvu, tako da osigurava zdravstvenu zaštitu svima, uz pomirbu socijalnih i gospodarskih interesa.
- Primarna zdravstvena zaštita je okosnica cjelokupnog zdravstvenog sustava i budući stup stabilnosti cjelokupne zdravstvene zaštite.
- Prioritet je obnoviti ratom razrušene zdravstvene objekte, a u zdravstvenoj zaštiti treba dati prednost osobama i skupinama sa specifičnim potrebama.

- U okviru djelatnosti socijalne skrbi potrebno je ostvariti zadovoljavajuću mrežu i kapacitete svih kategorija javnih ustanova socijalne skrbi (za sve vrste korisnika).

Kultura i tehnička kultura

- U svrhu ostvarivanja strateškog cilja za podizanjem općeg obrazovanja i kulturne razine stanovništva, te slobode kulturnog, umjetničkog, intelektualnog, tehničkog i drugog stvaralaštva, potreban je daljni razvitak svih vrsta kulturnih, umjetničkih i informacijskih aktivnosti, odnosno čitava mreža odgovarajućih institucija u Županiji.

Vjerske zajednice

- Vjerskim zajednicama, koje su jednake pred zakonom i odvojene od države, te koje će slobodno uspostaviti svoje ustrojstvo, treba omogućiti obavljanje vjerskih obreda, osnivanje škola, učilišta, drugih zavoda, te socijalnih i dobrotvornih ustanova.

Sport i rekreacija

- Za ostvarivanje Programa javnih potreba u sportu treba osigurati prostor i druge uvjete za razvijanje sportskih aktivnosti, rekreacije, zabave i odmora svim uzrastima stanovništva.
- Mrežu sportskih ustanova treba razviti u skladu s potrebama stanovništva, a u skladu s propisanim prostornim uvjetima, standardima i normativima.
- Posebnu pažnju treba posvetiti sportskim centrima za različite oblike sportske aktivnosti (sportovi na vodi, konjički sport, streličarstvo i drugi) za koje se ocjeni da doprinose bržem i učinkovitijem razvitku područja i naselja.
- Razviti sustav golf igrališta kao posebne nove i kvalitetne turističko-sportske ponude.

4.1.5. Infrastrukturni i vodnogospodarski sustavi

Sačuvan prostor Republike Hrvatske je vrijednost od neprocjenjive važnosti za budućnost, pa je razborit odabir infrastrukturnih koridora prvi korak u tom cilju, koji će omogućiti gospodarski i društveni razvoj kako današnjim, tako i budućim naraštajima.

Cestovni promet

- Ukupni, a osobito gospodarski razvoj države u direktnoj je ovisnosti sa razvojem cestovnog prometa, pa je slijedom toga prioritetna obveza izgradnja brze ceste Vrbovec-Bjelovar-Virovitica.
- Zadržavanje dominacije cestovnog prometa zbog prostorne razvedenosti cestovne mreže i najprikladnijeg približavanja korisnicima.
- Intenziviranje ulaganja u održavanje cestovne infrastrukture, kako bi se osigurao puni standard održavanja, te postupno rješavanje kritičnih dionica i objekata, pogotovo na obilaznicama.
- Strogo poštivanje zakonske regulative, u cilju sprečavanja proširenja građevinskog područja uzduž državnih i županijskih cesta, čime dolazi do sniženja kategorija tih cesta.
- Završiti obilaznicu oko grada Bjelovara.

Željeznički promet

U odnosu na ciljeve razvoja programska usmjerenja su:

- Unutarnja konsolidacija željezničkog prometa kojom bi se uvele nove tehnologije posluživanja roba i tereta, završila izmjena vuče na svim važnijim pravcima, izvršila modernizacija i izgradnja kolodvora i terminala.

- Racionalno korištenje i zaštitu prostora treba provesti u svim segmentima, a posebno kod izvođenja rekonstrukcije i izgradnje novih objekata. Projektirati i izvoditi zahvate po najvišim tehnološkim, ekonomskim i ekološkim kriterijima, a postojeće koridore i prostore koristiti najviše što se može, sa što manjim zahtjevima za novim površinama.
- Izvođenje generalnog remonta i rekonstrukcija pojedinih dionica pruga.
- Uvođenje novih tehnologija/tehnika kombiniranog prometa na izgrađenoj i rekonstruiranoj željezničkoj mreži.

Zračni promet

- Potrebno je osigurati mogućnosti i uvjete za planiranje i izgradnju letjelišta na županijskoj ili općinskoj razini, koji se temelje na relevantnim gospodarskim programima i opravdanju sa svih gledišta (poljodjelstvo, šport, turizam), a učešćem privatnog kapitala.

Telekomunikacijski promet

Telekomunikacijska mreža dobrim dijelom već izgrađena mora pratiti razvoj telekomunikacijskih sistema razvijenih država Zapada.

Kod izvođenja rekonstrukcija ili zamjena postrojenja, zahvate treba izvoditi po najvišim tehnološkim, ekonomskim i ekološkim kriterijima, te koristiti postojeće koridore, a stare mreže zamjenjivati novima.

Energetski sustav

Razvitak energetskog sektora polazi od postojećeg stanja i okolnosti, te težnje za postizanjem potrebne sigurnosti i europskih standarda.

- Zadržavanje svih postojećih lokacija i energetske objekata, njihovo održavanje, rekonstrukcije i izgradnju potrebno je provesti po najvišim tehnološkim, ekonomskim i ekološkim kriterijima.
- Stvoriti uvjete za korištenje dopunskih izvora na županijskoj ili općinskoj razini.
- Provesti mjere štednje, racionalizaciju korištenja energenata i smanjenje gubitaka u sustavu.
- Korištenje drugih izvora energije i izgradnja malih energetske postrojenja.
- Unapređenje postojećih i izgradnju novih energetske postrojenja pratiti će odgovarajući prijenosni sustavi s ciljem sigurnosti opskrbe i uravnoteženja sustava na cijelom teritoriju Države.
- Zadržavanje postojećih koridora uz rekonstrukciju postojećih prijenosnika modernijim većeg prijenosnog kapaciteta.

Vodnogospodarski sustav

Glavni cilj Dugoročnog programa vodoopskrbe je osiguranje dovoljne količine kvalitetne vode za stanovništvo i gospodarstvo.

- Potrebno je u svim segmentima gospodarenja i upravljanja vodama provoditi koncept "održivog" razvoja.
- Zaštitnim zonama izvorišta mora se posvetiti puna pozornost, kako bi se očuvala kvaliteta vode, pri čemu treba uzeti u obzir sve relevantne utjecaje na vodonosnik.
- Treba uspostaviti kriterij racionalnog gospodarenja postojećim sustavom vodoopskrbe, što znači rješenje distribucije u okviru minimuma dopuštenih gubitaka vode, svođenje potrošnje vode na stvarne potrebe komunalnog standarda, prihvatljiv utrošak električne energije i slično, tim više što se veći dio kapaciteta pitke vode za vodoopskrbu područja Županije koristi iz susjednih županija.

Otpad

Planom treba postaviti osnove koncepcije zbrinjavanja komunalnog i neopasnog tehnološkog otpada na načelima teritorijalnog, granskog i ekonomski opravdanog pristupa, te u skladu s istim nedvojbeno (ili bar načelno) utvrditi lokacije odlagališta.

Na području Županije treba utvrditi 4-5 lokacija za prikupljanje i najmanje jednu za skladištenje (sa djelomičnom obradom) opasnog otpada.

4.1.6. Gospodarske djelatnosti u prostoru

Poljodjelstvo

Budući da je Bjelovarsko-bilogorska županija prostor izrazitih poljoprivrednih karakteristika, pri izradi prostorno-planske dokumentacije inzistirat će se na:

- intenzivnoj poljoprivredi poticanjem razvoja obiteljskih (poljoprivrednih) gospodarstava uz okrupnjavanje zemljišnog posjeda,
- sprečavanju daljnje depopulacije ruralnih prostora,
- racionalnom korištenju poljoprivrednog zemljišta i resursa uz očuvanje okoliša,
- podizanju stupnja obrazovanosti poljoprivrednog kadra.

Šumarstvo

Planiranje i gospodarenje šumama po načelu trajnosti ima za cilj upravljanje i korištenje šuma i šumskog zemljišta na takav način, da se u šumi održava biološka raznolikost, sposobnost obnavljanja, vitalnost i potencijal šuma, kako bi iste ispunile bitne gospodarske, ekološke i socijalne funkcije na lokalnoj i globalnoj razini.

Šumsko planiranje treba i dalje temeljiti na načelu održavanja potrajnosti, prirodnosti i neprekidnog povećanja vrijednosti šuma. U pravilu ne prenamjenjivati šume s vrlo naglašenom ekološkom i socijalnom funkcijom, a posebno zaštićene šume, te pružiti planerima, gospodarstvenicima, donositeljima odluka i lokalnim zajednicama prihvatljive i nove informacije o šumama i bogatstvima šumskih područja.

Prilikom ostvarivanja godišnjeg etata treba smanjiti otpad, poboljšati odnos između tehničkog i ogrijevnog drva u korist tehničkog drva, te poboljšati zdravstveno stanje šuma.

Cilj je jačati ekološku komponentu održivog gospodarenja šumama, obnoviti svaku uništenu šumsku površinu i pošumljavati nove šumske površine, kontinuirano pratiti stanje šuma uz kartiranje, te poticanje razvoja urbanog šumarstva radi ozelenjavanja naselja i turističkih područja.

Rudarstvo

Na području ove Županije se nalaze nalazišta nemineralnih sirovina (građevinskog kamena, kvarcnog pijeska, gliništa i dr.), a što je podloga građevinarstvu i građevinskoj industriji koja je industrijska grana najvećeg multiplikativnog faktora (veže na sebe čitav niz ostalih privrednih grana) i nalazišta nafte i plina za koje se predpostavlja da su već dobrim dijelom iskorištena. U prostorno-plansku dokumentaciju treba ugraditi sistem zaštite i sanacije okoliša prilikom istraživačkih radova, eksploatacije sirovina i napuštanja lokaliteta nakon završetka eksploatacije.

Industrija

Kao Županija gotovo uništene industrije, što zbog ratom zahvaćenih područja, što zbog tranzicijskih procesa i neprilagodbe novim tržišnim uvjetima, kroz prostorno-plansku dokumentaciju inzistirat će se na:

- maksimalnom iskorištavanju postojećih industrijskih kapaciteta koji nisu u funkciji,
- favoriziranju onih industrijskih grana koje imaju komparativne prednosti i sirovinsku bazu, a ujedno multiplikativnim faktorom djeluju na razvoj ostalih grana privrede,
- prilagođavanju programa zahtjevima tržišta,
- educiranju potrebnog proizvodnog i menadžerskog kadra,
- sprovođenju zaštite okoliša.

Turizam

Turizam predstavlja jednu od glavnih gospodarskih okosnica razvitka države, a isto tako je i jedna od osnovnih smjernica razvitka Bjelovarsko-bilogorske županije, pri čemu osobitu pozornost treba usmjeriti regionalnim osobitostima i prostornim vrijednostima.

Turističke potencijale treba revalorizirati i obnoviti, te uz osmišljen prepoznatljiv turistički identitet, usmjeriti njihovo korištenje prema kvaliteti i pravilnom korištenju atraktivnosti prostora, osobito prirodne (šume, jezera, vodotoci, termalni izvori, lovna područja) i kulturne baštine (graditeljska baština). Gospodarska sprega s poljoprivredom (zdrava hrana i specifična regionalna ponuda-proizvod), te atraktivnost prirode i krajobraza osnovni su temelj za razvitak prvenstveno zdravstvenog i lovnog turizma, a potom i ostalih vidova turizma (ribolovnog, seoskog, urbanog i poslovnog, tranzitnog, izletničkog i rekreacijskog). Stoga je od osobitog interesa turizma očuvati i unaprijediti krajobraz i poticati tradicijske vrijednosti.

Prioriteti razvoja s gledišta uređenja prostora su:

- dati prednost obnovi u ratu porušenih turističkih objekata i to na razini europskih, odnosno novih hrvatskih standarda klasifikacije i kategorizacije ugostiteljskih objekata.
- dati prednost rekonstrukciji postojećih objekata na razini europske potražnje, (u svim tržišnim i turistički poželjnim oblicima: veće sobe, bolja oprema,...).
- dati prednost poboljšanju unutarnje i vanjske infrastrukture i ekološke zaštite.
- ukoliko se grade novi objekti, dati prednost gradnji na područjima gdje je potrebna sanacija terena svake vrste, a ne na atraktivnim lokacijama. Objekte treba oblikovati u skladu s gradnjom lokalnog ambijenta.

Turističke zone, utvrđene važećim prostornim planovima, ali danas još neizgrađene, ne izgrađivati do vremena izrade nove generacije prostornih planova, koja će biti u skladu sa Strategijom prostornog uređenja Republike Hrvatske.

4.1.7. Zaštita posebnih vrijednosti prostora i okoliša

Okoliš

Plan mora sadržavati mjere za zaštitu prostora i okoliša, te mjere za sanaciju učinaka kojim se mijenja prethodno stanje, a osnovno načelo pri izradi mora biti održivi razvoj, racionalno korištenje prostora i zaštita okoliša.

Prostorno-razvojne koncepcije moraju se temeljiti na analizama ekoloških karakteristika nosivosti, kapaciteta i održivost prostora, granica njegove ugroženosti i potencijalne strukture ekoloških rizika, a oblikovane kroz optimalan razmještaj funkcija i djelatnosti, izbor tehnologija, te kroz

obvezu prethodnog osposobljavanja prostora za određeni zahvat (prvenstveno s gledišta osiguranja potrebne infrastrukture).

Krajobraz

Do donošenja krajobrazne osnove (prostornoplanerske podloge integralne zaštite raznolikosti i identiteta krajolika te prirodnih i kulturnopovjesnih vrijednosti prostora), kao polazište za izradu prostornih planova treba obaviti prethodna istraživanja i vrednovanja krajolika na razini većih područja i cjelina.

Planiranim zahvatima u prostoru treba što manje mijenjati krajolik kako bi se očuvale lokalne posebnosti, a posebno treba:

- spriječiti napuštanje i propadanje naselja s jedne strane, te nepotrebno širenje građevinskih područja i arhitektonski i urbanistički neprikladnu izgradnju s druge strane,
- spriječiti neprikladnu izgradnju na pejzažno eksponiranim lokacijama,
- optimalizirati geometrijsku regulaciju vodotoka i agromeliorativne zahvate u svrhu očuvanja preostalih poplavnih površina, potočnih šumaraka i živica,
- spriječiti zapuštanje i zarastanje velikih šaranskih ribnjaka,
- spriječiti napuštanje i zarastanje u šumsku vegetaciju manjih poljoprivrednih površina (voćnjaka, vinograda, livada i oranica), proplanaka i šumskih puteva,
- planirati otvaranje proplanaka u šumovitim gorskim i brdskim masivima, posebno oko mogućih vidikovaca i krajobrazno privlačnijih lokacija uz potoke i rijeke.

Prirodna baština

Planom treba predložiti za zaštitu dijelove prirode koji zaslužuju posebnu zaštitu Republike Hrvatske, a u kategorijama posebni rezervat, park-šuma, zaštićeni krajolik, spomenik prirode i spomenik parkovne arhitekture, pri čemu treba poći od prostornim planovima bivših općina evidentiranih predjela i lokaliteta. U strukturi posebnih rezervata trebale bi biti zastupljene sve šumske zajednice (fitocenoze) Županije.

Treba predložiti mjere za očuvanje kontaktnih područja zaštićenih predjela, prvenstveno posebnih rezervata i proglašenog Parka prirode "Papuk" (iako je izvan područja Županije).

U okviru zaštite prirode izvan zaštićenih područja treba sprečavati zahvate i djelatnosti posljedica kojih bi bilo degradacija i smanjenje biljnog i životinjskog svijeta, a u sklopu integralne zaštite prostora (prirode, okoliša, krajolika).